

[10]

№ 443

STAN KOŚCIOŁA ŁABONARSKIEGO
I PLEBANII JEGO NA ROZKAZ JAŚNIE
OŚWIECONEGO KSIĄŻĘCIA
JM. IGNACEGO JAKÓBA MASSALSKIEGO
BISKUPA WILEŃSKIEGO CZASU
GENERALNEJ DZIEKAŃSKIEJ WIZYTY
W ROKU TYSIĄC SIEDMSET
OŚMDZIESIĄT TRZECIM OPISANY

OPISANIE KOŚCIOŁA

Kościół drewniany, nowy, niezupełnie wewnątrz zakończony, kosztem jaśnie oświeconego księcia jm. Massalskiego biskupa wileńskiego, pasterza najlaskawszego zbudowany oraz pod tytułem Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny erygowany. Okien szklanych ma czternaście, zakrystyi dwie, w każdej po oknie jednym. W zakrystyi pierwszej szafa nowa z sześcią szufladami na chowanie aparatów, kosztem terażniejszego jks. plebana sporządzona. Skrzynia jedna niezamczysta na bieliznę i inne rzeczy kościelne, szuflada na schowanie procesyjonalnych chorągwi etc. Drzwi do kościoła i do zakrystyi na zawiasach. Ołtarz dawniejszy stary wielki tylko jeden, w którym obraz Najśw. Panny Maryi Częstochowskiej cudami od dawnych czasów wsławionej, sukienka jego materyjalna, [l. 105v] wyszywana jedwabiem. Uroczystość jedna tylko w roku solennie odprawuje się – Narodzenia Najśw. Maryi Panny. Tego dnia znaczny konkurs ludzi zewsząd bywa i cudów według powieści doznawają, ale żadnych nie ma zaprzysiężonych i zapisanych. Innych czasów świątecznych i niedzielnych niewiele ludzi bywa w kościele. Kościół nie jest konsekrowany, ale benedykowany. Obligacyi w nim żadnych nie ma, prócz niedzielnych parafijalnych.

SPRZĘT KOŚCIOŁA TEGO

		Waga		
		Grzywny	Łoty	¼ loty
<u>Argenteryja</u>	Puszka 1, kielich 1 i patena 1, ważą	1	10	¼
	Tabliczek wielkich scholastykowych srebrnych 3, mniejsza nieco 1, najmniejszych 7, nóżek 3, ręka 1, konik 1, oko 1, waży to wszystko	1	10	¾
				Sztuki
<u>Argenteryja</u>	Korony srebrne pozłociste, jedna na obrazie Najśw. Panny, druga na obrazie Pana Jezusa,		Nº	2
	Obrazek na blasie we srebro oprawny			1
	Krzyżyk mały srebrny, pozłocisty			1
	Bisiur sznurów			6
	Zausznic z galanteryi sztuk			4
	Chustka jedwabna krzyżowa, brzegi srebrem i jedwabiem wyszywane			1
	Palatyna kitajkowa bantajerem wyszyta			1
	Kokarda na kitajce porcelonowa			1
To się znajduje przy obrazie Najśw. Panny Częstochowskiej				
<u>Aparaty dawne</u>	Ornat sztofowy biały w różne kwiaty, z galonem złotym, z stułą i manipularzem tyło			1
	Ornat czerwony w kwiaty z kolumną na białym dnie, z stułą mniej do używania zdatną i manipularzem, stary			1
	Ornat materyjalny biały ze wszelkim porządkiem, stary			1
	Ornat materyjalny czerwony, stary, do używania niezdatny			1
	Kapa materyjalna stara, mniej do używania zdatna			1
<u>Adaucta</u>	Ornat biały morowy, nowy, częścią bogaty, z galonem srebrnym, cum omnibus apparamentis do kielicha etc.			1
	Ornat kitajkowy w promieniach i w różnych kolorach, z srebrnym galonem, ze wszelkim porządkiem, garnitur cały			1
	Ornat w siarczystym kolorze adamaszkowy w kwiaty, z galonem bantajerowym żółtym, garnitur cały			1
	Ornat żałobny z stułą, manipularzem i ze wszelkim do kielicha porządkiem			1
	Bursa kałamejkowa zielona, nowa, z galonem bantajerowym żółtym, do chorych			1

[l. 106]

<u>Bielizna stara</u>	Alby stare, jeszcze do używania zdadne	2
	Komża stara	1
	Towalni stare, jeszcze do używania zdadne	3
	Korporały stare	2
<u>Adaucta</u>	Alba szwabska z koroną gazową, astrachanią czerwoną podszytą	1
	Komży kapłańskie z korunami	2
	Towalni wyszywane włóczką w różne kolory	2
	Na portatyl czyli na towalnię korporał po rogach wyszywany włóczką	1
	Komży dla chłopców	2
	Puryfikaterzów	8
	Ręczników	4
<u>Zasłonki stare</u>	Zasłonki drojetowe zielone, stare	1
	Zasłonki kitajkowe w paski, stare	1
	Zasłonki w siarczystym kolorze w kwiaty, od szczurów popsute	1
	Antepedium kitajkowe w kolumnach i w kwiatkach, wyszywane jedwabiem	1
<u>Adaucta</u>	Zasłonki nędzy białej	1
	Zasłonki kitajkowe ceglaste, brzegi wyszywane jedwabiem, w różnym kolorze	1
	Zasłonki atlasowe w paski w różnych kolorach	1
	Antepedium w siarczystym kolorze w kwiaty	1
<u>Księgi</u>	Mszał świętny 1, agendka 1, ewangeliczka 1, sztuk	3
[l. 106v]		
<u>Cyna dawna</u>	Lichtarzyków małych na ołtarzu cynowych para 1, sztuk	2
	Lichtarzyków na ołtarzyku nosialnym cynowych para 1, sztuk	2
	Krzyżów cynowych starych	2
	Puszka cynowa z nakrywką do umywania palców na ołtarzu	1
	Ampulek para 1 i taca do nich 1, sztuk	3
	Chrzczelnica cynowa z nakrywką	1
	Vasculum ad olea sacra cynowe	1
	Vasculum do święconej wody cynowe przy zakrystyi	1
<u>Adaucta</u>	Lichtarżów cynowych większych para 1, sztuk	2
	Lichtarżów item cynowych mniejszych para 1, sztuk	2
	Lampa cynowa wisząca przed ołtarzem	1

	Chorągiew polna kitajkowa czerwona, zblakowana	1
	Proporców tejże materyi	2
	Chorągiew procesyjonalna materyjalna w kwiaty z frezlami jedwabnemi, z sznurami włóczkowemi i kutasami jedwabnemi, mająca <u>Obrazy</u> Pana Jezusa i ś. Piotra	1
<u>Choragwie etc.</u>	Item chorągiew procesyjonalna, niebieska, materyjalna, nowa, z frezlami jedwabnemi, z sznurami i kutasami etc. jako i pierwsza, mająca <u>Obrazy</u> śś. Piotra i Pawła	1
	Processyje z różnemi obrazami harusowe, z frezlami, sznurami i kutasami stare, podłe, mniej do używania zdadne	3
	<u>Zasłunki</u> stare zielone harusowe	1
	Całun żałobny z krzyżem białym i lamką białą, od szczurów nieco popsuty, staraniem terażniejszego ks. plebana sporządzony	1
	Obicia włóczkowe w cieniach i w różnych kolorach, ofiarowane od ww. ichm. panów Chaleckich sędziów grodzkich województwa wileńskiego za staraniem tegoż jks. plebana, Bretów ośmnaście, N°	18
<u>Obrazy</u>	Obraz Pana Jezusa Ukrzyżowanego	1
	Item obraz takież Pana Jezusa	1
	Obraz na drzewie Najśw. Panny Niepokalanie Poczęcia, który był dawniej u ołtarza bokuwego starego, dopiero porujnowany	1
	Obraz ś. Michała Archaniola	1
		[l. 107]
<u>Reszta sprzętu</u>	Dzwonów w kopułach kościelnych –jeden większy, drugi mniejszy	2
	Sygnaturka – była w kopule, lecz gdy się onej ucho urwało, miano dać do reparacyi, a za zgorzeniem plebanii i ona zgorzała	
	Dzwonków przy ołtarzu małych 2, przy bursie do chorych 1, sztuk	3
	Dzwonek spory, który ma należeć do bractwa, znajduje się	1
	Turybularz mosiężny stary	1
	Kotłów kościelnych para 1, sztuk	2
	Lichtarzów drewnianych wielkich przy ołtarzu para	1
	Lichtarzów drewnianych mniejszych na ołtarz par 4, sztuk	8
	Krzyż drewniany z figurą do procesyi należący	1
	Ławek we śródtku kościoła nie ma, tylko bokowe są ławki do słuchania spowiedzi i modlenia się	2
	Ołtarzyk nosialny misternej snickerskiej roboty, pozłocisty, z jednej strony obraz Najśw. Panny Niepokalanie Poczęcia, na którym bisiur sznurów ośm i korona pozłocista, z drugiej strony obraz ś. Józefa	1
	Pozytew – był stary, lecz przez terażniejszego jks. plebana wyreparowany znajduje się dobry i do użycia zdatny	1

Lampa w kościele nie zawsze się pali, iż na nią nie ma funduszu.

SZPITAL

Dom szpitalny kosztem jks. plebana terazniejszego na placu kościelnym zabudowany, funduszu na to nie ma, w którym mieszka pan Michał Dawbor z żoną, sługa i zakrystyjan kościelny. Ma ogród i przy nim łoczkę, item łąkę Dzwanińnię zwaną.

PLEBAN

Jm. ksiądz Józef Ossędowski, w Inflantach urodzony, liczy sobie lat 54. Wyświęcony w r. 1755 na prowizyją w Bogu zeszłego jks. Platha proboszcza wobolnickiego, kanonika inflantskiego. Edukowany w alumnacie Ojca Ś. w Wilnie pod rządem i regencyją ks. ks. jezuitów. Posyduje to beneficjum łabonarskie od r. 1766, innego nie ma. Wikaryusza nie utrzymuje. [l. 107v]

Bractwa w tym kościele żadnego, ani zakonników w parafii nie ma.

PLEBANIJA

Plebanija dawniej przez jo. księcia jm. Pasterza z dyspozycyi wyraźnej pańskiej zabudowana, w r. 1781 die 20 decembra zgorzała. Dopiero nowa się buduje kosztem tegoż jo. księcia jm. Pasterza. Znajduje się piekarnia stara z komorą i sień z komorą przy onej. Świronki dwa, odryny dwie, chlewów trzy. Gumno od plebanii odległe, iż bliskiego placu nie ma. Ogrodu fruktowego nie ma, prócz na jarzynę ogrodową. Chmielowy ogródek barzo mały, przez terazniejszego jks. plebana wyłączony i chmielnik zawiedziony.

JEZIORKA DO TEJ PLEBANII NALEŻĄCE

1. Szeksztys. 2. Pakapis. 3. Mirolis. 4. Giedrelis. 5. Ejbutyszkis. 6. Bałtelis. 7. Gierważerelis. Są czepkie i nierybne, mają swoje rzeczki Ałsodis, Bekszteła etc.

Osady	Siemienistość		Majątek					Poddani plebanii łabonarskiej	Podymne dwóch rat		
	Męska	Kobieca	Konie	Woły	Krowy	Owce	Kozy		Świnie	Zł	Gr
			Sztuki								
1	4	3	3	4	2	5	4	3	Maciej Wiszkiel ciągły	10	16
2	2	4	2	2	1	6	1	3	Jerzy Zeźdryś ciągły	10	16
3	3	3	2	4	3	6	–	2	Krzysztof Peleda ciągły	10	16
4	4	2	2	4	1	4	2	3	Jakub Wiszkiel ciągły	10	16
5	2	3	–	4	2	3	1	2	Krzysztof Wiszkiel ciągły	10	16
6	3	1	1	2	2	–	4	1	<u>Zaścianek Szekstys</u> Jerzy Wiszkiel ciągły	10	16
7	3	2	1	2	3	2	2	3	<u>Zaścianek Użupie</u> Krzysztof Wiszkiel ciągły	10	16
8	4	2	1	4	3	6	3	4	<u>Zaścianek Kumpy</u> Andrzej Wiszkiel ciągły	10	16

[l. 108]

POWINNOŚĆ PODDANYCH WYRAŻONYCH RÓWNA

1. Pańszczyzny idą na każdy tydzień jak w zimie, tak latem po trzy dni jeden, z czym i do jakiej roboty – wedle rozkazu. 2. Latem gwałtów dni dwanaście, z czym i do jakiej roboty iść każą, odbędą. 3. Od ś. Marcina do ś. Jerzego na każdy tydzień dzień jeden przedziwo każdy odbywać powinien. 4. Ponocne kolejną w równie wszyscy odbywają i co komu robić każą, robić to powinien, i nie pierwiej z rana do domu odejdzie, aż drew na kuchnię i do pieczury przysposobi etc. 5. Młóćbę wszyscy o kurach w równie odbywają, co do pańszczyzny nie należy. 6. Podymnego do skarbu Rzptej każdy w równie płaci na ratę marcową po zł 5 i gr 8, tyleż i septembrową. 7. Słód wyrabiać kolejną każdy powinien swemi dniami. 8. Czynsz nie płacą, dziakła nie dają, tyło włóczobnego jak zwyczaj po 10 jajek dają. Dróg żadnych, ani też jakichkolwiek posyłek nie powinni odbywać, chyba z pańszczyzny.

Role, na których siedzą i które wyrabiają, nie tylko do siebie należące, ale i do plebanii, nie wymierzone, piaszczyste, podłe i nieurodzajne.

Łąk omal – tak do plebanii, jako też i do poddanych – i to błotne, nie murożne.

Pasiek dobrych nie ma, jak tyło borowe, nikczemne. Do plebanii należące lasy borowe, grunta wyrobione w obszerności swojej o pół mile rozległe rozciągają się. Wymiaru żadnego dotąd nie było i nie ma.

Granica ze dworem kukuciskim poddanych miasteczka łabonarskiego wedle dawniejszego zwyczaju i pewnej z obu stron wiedzy oznaczona.

FOLWARK

Folwarku żadnego nie ma, i dlatego grunta i krescencyja przy plebanii.

PARAFIJA

Parafia dość obszerna, bo wzdłuż wynosi mil cztery, a wszerz mil dwie. W borach, lasach, jeziorach, rzekach i błotach obfita, w ludziach zaś, gospodarzach, parafijanach bardzo mała, bo parafijanów gospodarzów znajduje się tyło 166, dworów szlacheckich tyło 5. Zaczyna się od granicy malatskiej: 1. Od wsi Mundun, do plebanii pobojskiej należącej, i od wsi Paużolów w. jp. Żarnowskiego z jednej strony jeziora Styrń, z drugiej strony jeziora, także od malatskiej granicy – od wsi Kulnica i Szejkiów. 2. Z drugiej strony od parafii [l. 108v] kukuciskiej, od wsi Wojwodziszek, od Saulów, Trynkunów, Antołomieścia. 3. Z trzeciej strony od parafii taurogińskiej od wsi Płauciszek. 4. Z czwartej strony od łyngmiańskiej parafii, od wsi Łomiasty, Bika i Trynkuna, od Borkowskiego i Bimba. 5. Z piątej strony od Janiszek i Inturek graniczy rzeka Łokaja, portowa. Koniec granicy parafii łabonarskiej.

Kollacyja vi fundi et usu bez żadnego wątpienia należy do jaśnie oświeconego ksiązęcia Pasterza dobrodzieja. Miasteczko Łabonary ze wsiami i zaściankami niżej wyrażonemi etc. opisuje się.

OPISANIE PARAFII ŁABONARSKIEJ

<i>Jo. ksiązęcia biskupa wileńskiego</i>		mili		<u>Zaścianki</u>			
<u>Mias-teczko</u>	Łabonary	–	–	Poszekstys	– ½		
				Ażupie	– ¼		
				Kumpy	– ¼		
<u>Wsie</u>	Trynkuny	1	½	<i>Jo. księcia Radziwiłła wojewody wileńskiego</i>			
	Antołomieście	2	–	<u>Wsie</u>	Baranowo	2	–
	Płauciszki	2	–		Jusie	2	–
	Gatakiemie	1	–		Sinkieniszki	1	–
	Krawiele	1	–		Prudziszki	–	½
	Staszki	1	½		Item Prudziszki	1	–
	Antołokaje	1	½		Żemejtyszki	1	–
	Poejsiacie, zaścian[ków] 4	1	–		Janeliszki	2	–
Syługuszki	1	½	Mazuryszki		1	½	
<u>Zaścianki</u>	Wiłkakalnis	1	½	<u>Zaścianki</u>	Perszoksna	1	½
	Weżyszki	1	½	Ratowszczyzna	2	–	
	Gienakalnis	2	–	Żakowszczyzna	2	–	
	Poalsodzie	1	–	Siaury	2	–	
	Ustekiaunie	1	½	Pogołoniszki	2	–	
	Widugiry	–	½	Pokierście	1	½	
	Antestyrnie	1	–				
	Polidekie	1	–	<i>Ww. ichm. panów Żarnowskich rotmistrzów starodubowskich i podstolich parnawskich</i>			
	Porosze	1	–				
	<i>Jks. plebana łabonarskiego</i>			<u>Dwór</u>	Styrnie	1	½
<u>W mias-teczku</u>	Poddanych pięciu	–	–				

		mili	
<u>Wsie</u>	Podwornie	1	½
	Mile	2	–
	Poużole	2	–
<u>Zaścianki</u>	Gradnieszki	2	–
	Strzyżewsz- czyzna	2	–

*Tychże ut supra ww. ichm.
pp. Żarnowskich w zastawie jp.
Stauryły czesznika*

<u>Folwark</u>	Budry	–	½
<u>Wioska</u>	Budry	–	½
<u>Zaścianek</u>	Porosze	1	–

*Tychże ww. ichm. pp. Żarnowskich w
zastawie w. jp. Połozzewskiego
plenipotentą jo. księcia wojewody
wileńskiego*

<u>Tartak</u>	alias młyn	1	–
---------------	------------	---	---

*Tychże ww. ichm. pp. Żarnowskich
w zastawie ichm. pp. Żakiewiczów*

<u>Zaścianek</u>	Sznaryszki	1	–
------------------	------------	---	---

*Tychże ww. ichm. pp. Żarnowskich w
zastawie jejm. pani Bukowskiej i zięciów*

<u>Zaścianek</u>	Budryszki	2	–
------------------	-----------	---	---

*Jo. księcia jm. Radziwiłła wojewody
wileńskiego w zastawie wielm.
Morykoniego chorążego
wilkomierskiego*

<u>Folwark</u>	Wojwodziszki ¹	1	–
<u>Wieś</u>	Wojwodziszki	1	½

Jks. plebana malatskiego

<u>Zaścianek</u>	Soleniszki	1	½
------------------	------------	---	---

*Dożywotni w. jp. Pałozzewskiego od dóbr
stołowych biskupstwa wileńskiego*

<u>Folwark</u>	Drabiszki	2	–
<u>Wieś</u>	Łomiasto	2	–
<u>Zaścianki</u>	Płauciszki	2	–
	Uniszki	2	–
	Widziszki	1	½
	Jodzenie vel Poejsiacie	1	½

*W. jp. Rewkowskiego strażnika
inflantskiego*

<u>Zaścianek</u>	Poejsiacie	1	–
------------------	------------	---	---

*W. jp. Wasilewskiego
skarbnika orszańskiego*

<u>Dwór</u>	Styrnie	1	½
-------------	---------	---	---

*Wielm. Towiańskiej starościny
inturskiej*

<u>Wsie</u>	Życzki	1	–
	Puszyny	1	½

*Jw. Platera generaladiutanta wojsk
WKL do Szwabisek, a w. jp.
Wasilewskiego do Styrń należąca*

<u>Wieś</u>	Szejki	2	–
<u>Zaścianek</u>	Kalinis Szwabiski	2	–

*Jw. Łopacińskiego, do dworu
Bijun należąca*

<u>Zaścianki</u>	Jauniszki	1	½
	Item Jauniszki	2	–

Jks. plebana pobojskiego

<u>Wieś</u>	Munduny i karczma	2	–
-------------	----------------------	---	---

¹ Rankr. Wojwoliszki.

W TEJ PARAFII NAJDUJĄ SIĘ KAPLICE DWIE

1. Kaplica w Styrniach Pojezuickich – przy dworze w. jp. Wasilewskiego skarbnika orszańskiego na osobliwym miejscu, wkoło niej cmentarz, na którym grzebią się parafianie, w porządku należywym, jednak kielicha i aparatów nie ma, która bez żadnej legacyi.

2. Kaplica przy dworze styrniańskim – w. jp. Żarnowskiego rotmistrza [l. 109v] starodubowskiego, mocno stara. Cmentarz wkoło, na którym grzebią się parafianie za konsensem jks. plebana łabonarskiego, ma swój kielich i portatyl, we śródku jest porządna. Nie ma żadnej legacyi do kościoła parafialnego.

Szkoły parafialnej zabudowanej nie ma, bo też nie ma i studentów, nadto nie ma skąd mieć i dyrektora.

Dokumentów do plebanii i kościoła łabonarskiego żadnych nie ma i nie wiedzieć gdzie szukać, czy in archivo dioecesano, czyli in archivo Venerabilis Capituli. Na to potrzebna jest staranność jks. plebana.

Sum, legacyi żadnych nie ma tego kościoła.

Biblioteki nie ma, jak tylo własne księgi terażniejszego jks. plebana, które się częścią zostały od pożaru.

Ks. Andrzej Lenartowicz dziekan brasławski,
pleban taurogiński i tauropilski, wizytator generalny, mp.
[l. 113]¹

¹ l. 110-110v, 111-111v, 112-112v – tušti.